অধ্যায় ১৫ঃ অৱভাস আৰু সত্তা ঃ ব্ৰেড্‌লী

অধ্যায় গাঁথনি

১৫.১ উদ্দেশ্য

১৫.২ পৰিচয়

১৫.৩ সত্তা সম্পৰ্কে ব্ৰেড্‌লীৰ ধাৰণা

১৫.৪ সত্তাৰ নিৰ্ণায়ক

১৫.৫ সত্তা বিকল্পহীন

১৫.৬ সত্তা ব্যক্তিগত

১৫.৭ সত্তাৰ জ্ঞান

১৫.৮ অৱভাস সম্পৰ্কে ব্ৰেড্‌লীৰ ধাৰণা

১৫.৯ অৱভাস আৰু সত্তাৰ সম্বন্ধ বাস্তৱৰ

১৫.১০ সত্য আৰু বাস্তৱৰ মাত্ৰা

১৫.১১ সামৰণি

১৫.১২ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১৫.১৩ অধিক জানিবলৈ

১৫.১৪ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১৫.১৫ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- সত্তা সম্পৰ্ক ব্ৰেড্‌লীৰ ধাৰণাটো কেনে আছিল সেয়া বৰ্ণনা কৰিব পাৰিব
- সত্তাৰ নিৰ্ণায়কবোৰৰ সংজ্ঞা দিব পাৰিব
- সত্তা যে বিকল্পহীন (Reality is one) সেয়া ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- সত্তাৰ জ্ঞান আহৰণ কৰাটো সম্ভৱ হয়নে নহয় সেয়া আলোচনা কৰিব পাৰিব।
- সত্য আৰু বাস্তৱৰ মাত্ৰাবোৰ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব।

১৫.২ পৰিচয়

এই অধ্যায়টিত আপোনাক অৱভাস আৰু সত্তাৰ সমস্যাবোৰৰ সৈতে পৰিচয় কৰাই দিয়া হ'ব। অধ্যায়টি পঢ়ি আপুনি এই ধাৰণা দুটাই পৰাবিজ্ঞান ()ত কেনে ভূমিকা পালন কৰে

সেয়াও বুজি পাব দৈনন্দিন জীৱনত মানুহে সূর্যৰ প্ৰকৃত আকাৰ আৰু ইয়াৰ দৃশ্যমান আকাৰৰ মাজৰ পাৰ্থক্য সহজে ধৰিব পাৰে। ইয়াৰ উপৰি মানুহে কোনো বস্তুৰ প্ৰকৃত ৰং (স্বীকৃত মানৰ পৰিস্থিতিত বস্তুটো দেখাৰ সময়ত) আৰু ইয়াৰ প্ৰতীত ৰং (অস্বীকৃত মানৰ পৰিস্থিতিত দেখা)ৰ মাজৰ প্ৰভেদো ধৰিব পাৰে। এচপৰা ডাৱৰত শুভ্ৰ, কোমল পচমী জাতী কিবা বস্তু থকা যেন লাগে, কিন্তু বাস্তৱত ডাৱৰ, হ'ল পানীৰ টোপালৰ ঘনীভূত ৰূপ।

অধ্যয়নৰ পৰা অনুমান কৰা হৈছে যে সত্তা (reality)ৰ পৰা বৈজ্ঞানিক ধাৰণাত অতি কমেও দুটা প্ৰধান উপাদান আছে। প্লেট'ৰ ব্যখ্যা অনুসৰি সত্তাৰ এটা বৈশিষ্ট্য হ'ল ই সমূলক (genuine) আৰু অমূলক (deceptive)ৰ বিপৰীত। পৰাবিজ্ঞানী সকলে জনাৰ আগ্ৰহ দেখুওৱা পৰম সত্তাবোৰ (ultimate realities) হ'ল সেইবোৰ বিশুদ্ধ আৰু সৰল বস্তু যিবোৰত কোনো সংমিশ্ৰণ নাথাকে আৰু পৰিৱৰ্তনৰ বাহিৰৰ। সেয়েহে এইবোৰ জ্ঞানৰ স্থিৰ বস্তু হ'ব পাৰে। দ্বিতীয় আৰু সম্ভৱতঃ সবাতোকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্যটো হ'ল পৰাবিজ্ঞানীৰ বাবে সত্তা বোধগম্য আৰু ই অপাৰদৰ্শী (opaque)ৰ বিপৰীত। অৱভাসবোৰ অমূলক (ভ্ৰম উৎপাদক) আৰু বুৎপাদক (derivative)। অৱভাসবোৰক সেইবোৰৰ নিজস্ব স্তৱত বিশ্লেষণ কৰিলে কোনো অর্থ নোলাব।

১৫.৩ সত্তা সম্পৰ্কে ব্ৰেড্‌লীৰ ধাৰণা

পৰম (Absolute) অথবা সত্তা (Reality) সম্পৰ্কে ব্ৰেড্‌লীৰ ধাৰণাটো তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে সংক্ষিপ্ত ৰূপত সামৰিব পৰা যায়- পৰম সত্তা (The Ultimate Reality) হ'ল এটা স্ব-সংগতিপূৰ্ণ সমগ্ৰতা (self consistent whole)। ই এক সৰ্বাত্মক সামঞ্জস্যৰ মাজত সকলো প্ৰভেদ াৰু ৰূপকে সামৰি লয়। পৰিঘটনাময় জগতৰ দুৰ্বোধ্য বৈচিত্ৰ্যবোৰৰ মাজত ঐক্য স্থাপন কৰি সেইবোৰক স্ব-সংগতিপূৰ্ণ ৰূপ দিয়াটো এক অৱশ্য কৰণীয়। সত্তাৰ বিষয়বস্তুবোৰ সচেতন অভিজ্ঞতা (sentient experience) ৰ বাহিৰে আন একো নহয়। অস্তিত্বৰ মূল উপাদানকেইটা হ'ল চিন্তা (thought), অনুভৱ (feeling) আৰু বিকল্প নিৰ্বাচন ক্ষমতা (Volition)। সসীম মনবোৰ পৰমৰ প্ৰকৃতি সম্পৰ্কে এটা সাধাৰণ ৰূপৰেখা দাঙি ধৰিব পৰাকৈ সক্ষম হোৱা উচিত। কিন্তু পৰম (Absolute)ৰ বিস্তৃত বৰ্ণনা আগবঢ়োৱাটো সম্ভৱ নহয়।

১৫.৪ সত্তাৰ নিৰ্ণায়ক

আমাৰ সাধাৰণ অভিজ্ঞতাবোৰে আমাক বাস্তৱ কি অথবা কিহৰ অস্তিত্ব আছে আৰু কি কেৱল প্ৰতীয়মানহে হয় তাৰ প্ৰভেদ বুজিব পৰা কৰি তোলে। আমি উপলব্ধি কৰিব পাৰোঁ যে বস্তুবোৰ যেনে ৰূপত দেখা যায় দৰাচলতে সদায় তেনে নহ'বও পাৰে, আমাৰ চকুৰ আগত প্ৰতীয়মান হোৱা বস্তুবোৰ বাস্তৱ নহ'বও পাৰে, আমাৰ চকুৰ আগত প্ৰতীয়মান হোৱা বস্তুবোৰ বাস্তৱ নহ'বও পাৰে, আৰু প্ৰকৃতাৰ্থত বস্তু এটা যি সেইটো ৰূপত সদায় প্ৰতীয়মান নহ'বও পাৰে। যদি বস্তুবোৰ প্ৰকৃততে যি আৰু যিটো ৰূপত সেইবোৰ দৃশ্যমান হয় তাৰ মাজত প্ৰভেদ থাকে,

তেন্তে এই দুয়োটা কথাৰ মাজত প্ৰভেদ সৃষ্টিকাৰী কিছুমান সাৰ্বজনীন নিৰ্ণায়কো নিশ্চয় থাকিব।

সত্তাৰ প্ৰথম নিৰ্ণায়কটো হ'ল ই অমোঘ/ নিৰ্ভুল। আমি আমাৰ চিন্তাত এক পৰস্পৰ বিৰোধিতাৰ উদ্ৰেক নঘটাকৈ সত্তাৰ বৈধতাক সন্দেহ কৰিব নোৱাৰো। যিটো বাস্তৱ সেইটো কেতিয়াও স্ব- বিৰোধী হ'ব নোৱাৰে আৰু যিটো স্ব- বিৰোধিতাপূৰ্ণ সেয়া কেতিয়াও বাস্তৱ হ'ব নোৱাৰে। ব্ৰেড্‌লীৰ মতে পৰম সত্তা হ'ল নিজে নিজৰ বিৰোধিতা নকৰা সত্তা। ইয়াত ই এক পৰম নিৰ্ণায়ক। ইয়াক অস্বীকাৰ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰি , নাইবা ইয়াক সন্দেহ কৰাৰ চেষ্টা কৰি, সূক্ষ্মগ্ৰাহিতাৰে ইয়াৰ বৈধতা অনুমান কৰি আমি ইয়াক পৰম বুলি প্ৰমাণিত কৰোঁ।

বৈধ বুলি সাধাৰণবাৰে গ্ৰাহ্য সকলোবোৰ ধাৰণাকে দ্বন্দ্বাত্মক পদ্ধতিৰে পৰীক্ষা কৰি ব্ৰেড্‌লীয়ে সত্তাৰ পৰম মান নিৰ্ধাৰণ কৰিছে। তেওঁ মুখ্য আৰু গৌণ বৈশিষ্ট্য, বাস্তৱিকতা আৰু বস্তুনিষ্ঠতা, সম্বন্ধ আৰু গুণ, স্থান আৰু সময়, গতি আৰু পৰিৱৰ্তন, কাৰ্যকাৰক আৰু কাৰ্যকলাপ আদি সকলোবোৰ বিভাগ পৰীক্ষা কৰি চাইছিল। এই সকলোৰে সহায়ত আমাৰ বুদ্ধি অথবা চিন্তাই জগতখন ব্যাখ্যা কৰে আৰু সকলো কথাই স্ব-বিৰোধিতা পূৰ্ণ বুলি গম পায়। সেয়েহে ব্ৰেড্‌লীয়ে সকলোবোৰ পৰস্পৰ-বিৰোধী ধাৰণাক অৱভাস আখ্যা দিছিল। কাৰণ সত্তাই কেতিয়াও স্ব-বিৰোধিতা প্ৰদৰ্শন নকৰে। পৰস্পৰ বিৰোধিতাৰ সংস্কাৰ সাধন সত্তাৰ নিৰ্ণায়ক হোৱা উচিত। অ-পৰস্পৰবিৰোধিতা মানেহ'ল বিৰোধহীন সংগতি ( )। সত্তা কেৱল স্ব-সংগতিপূৰ্ণই নহয়, ই স্ব-বৰ্তনশীল ( )। অৰ্থাৎ, সত্তাৰ স্ব-সংগতিপূৰ্ণতাই সকলো অৱভাস সত্তাত নিহিত থকাৰ দাবী কৰে। সত্তাৰ বৈশিষ্ট্যই সকলো পৰিঘটনা একোটা সামঞ্জস্যপূৰ্ণ ৰূপত থকা কথাটোৰ বিৰোধিতা কৰে।

যিহেতু সত্তা আভ্যন্তৰীণ আৰু বাহ্যিক সকলো ধৰণৰ পৰস্পৰ বিৰোধিতাৰ পৰা মুক্ত, সেয়েহে ই একৈক সৰ্বাত্মক প্ৰণালীৱদ্ধ সমগ্ৰতা। সত্তাক এক সংযোজিত আৰু স্ব-সংগতিপূৰ্ণ অথবা আভ্যন্তৰীণভাৱে সুসংহত প্ৰণালী বুলি জনা যায়। কিন্তু এই প্ৰণালীটোৰ সংৰচনাত কোনবোৰ উপাদান থাকে? ব্ৰেড্‌লীৰ দৃষ্টিভংগী অনুসৰি সত্তাৰ সকলো উপাদান অথবা ডেটা অভিজ্ঞতাৰে গঠিত। অভিজ্ঞতাবোৰক সাময়িকভাৱে অতিন্দ্ৰীয় যৰ্থাথতাৰ অৰ্থৰূপে গ্ৰহণ কৰা হয়, যিবোৰে তৎক্ষণাত অনুভৱৰ ৰূপ লয়। ব্ৰেড্‌লীৰ মতে, উদ্দেশ্য আৰু বিধেয়ৰ মাজৰ প্ৰভেদ হ'ল আমাৰ বৌদ্ধিক নিৰ্যাসকৰণৰ ফল। আমি যদি তাৎক্ষণিক অভিজ্ঞতালৈ ঘূৰি যাওঁ, তেন্তে এই ভগ্ন অংশবোৰ পুনৰায় বিচাৰি নাপাওঁ। তাৎক্ষণিক অভিজ্ঞতাই সম্পূৰ্ণ সংহত ৰূপ লয় আৰু ইয়াত কোনো বিৰতি নাইবা সম্বন্ধ নাথাকে। অৱশ্যে ই অপৃথকীকৰণ সাধ্য নহয়. ব্ৰেড্‌লীয়ে এই অভিজ্ঞতাক সচেতন অভিজ্ঞতা বুলি অভিহিত কৰিছে।

১৫.৫ সত্তা বিকল্পহীন

ব্ৰেড্‌লীৰ দৃষ্টিভংগী অনুসৰি সত্তা হ'ল এটা বিকল্পহীন জৈৱিক সমগ্ৰতা। ই আটাইবোৰ অৱভাসতে তাৎক্ষণিকভাৱে নিজকে প্ৰকাশ কৰে। সকলোবোৰ অৱভাস সত্তাৰ অংশ হ'ব লাগিব। সত্তাৰ বৈশিষ্ট্য হ'ল পৰিঘটনামূলক সকলোবোৰ কথাকে সামঞ্জস্যপূৰ্ণ ৰূপত সামৰি লোৱা।

ব্ৰেড্‌লীৰ মতে সত্তা আভ্যন্তৰীণ অথবা বাহ্যিক সকলো ধৰণৰ সম্বন্ধৰ উৰ্দ্ধত। অৱশ্যে ব্ৰেড্‌লীয়ে সত্তাক ব্যক্তিগত বুলি মানি লোৱা নাই। তেওঁৰ মতে সত্তাৰ স্থিতি সম্বন্ধাত্মকতাৰ ব্যক্তিগতৰ উৰ্দ্ধত।

ব্ৰেড্‌লীৰ দৰ্শন অনুসৰি সত্তা বিকল্পহীন। যদি সত্তা সকলো ধৰণৰ পৰস্পৰ বিৰোধিতা আৰু দ্বন্দ্বৰ পৰা মুক্ত হ'ব লাগে, তেন্তে একে সময়তে একাধিক স্বতন্ত্ৰ সত্তা থাকিব নোৱাৰে। তেওঁৰ মতে সত্তা বিকল্পহীন বোলা কথাটো বিশ্বাস অথবা জ্ঞানতকৈ আমাৰ মানসিক প্ৰত্যয়ৰ ওপৰত অধিক নিৰ্ভৰশীল। সত্তাই বুদ্ধিমত্তাক সন্তুষ্ট কৰিব লাগিব। স্বতন্ত্ৰ সত্তাৰ মাজত অনেকত্ব (Plurality) আৰু বাহ্যিক সম্পৰ্কবোৰ স্ব-বিৰোধী হ'ব । সেয়েহে ই বুদ্ধিমত্তাক সন্তুষ্ট কৰিব নোৱাৰিব।

ব্ৰেড্‌লীয়ে কৈছে যে দৈনন্দিন জীৱনৰ যথাৰ্থতাবোৰৰ বহুত্ববাদীতা গ্ৰহণ কৰাটো ভুল নহয়। ব্যৱহাৰিক সুচলতাৰ বাবে এনে কৰাটো প্ৰয়োজনীয়। এই জনগতৰ বস্তুবোৰ দৰাচলতে সত্তাৰ অৱভাস। দৈনন্দিন জীৱনৰ অৱভাসবোৰ অবাস্তৱ নহয়, কিন্তু আংশিকভাৱেহে বাস্তৱ। অৱভাস অবিহনে সত্তাক বুজিব নোৱাৰি।

১৫.৬ সত্তা ব্যক্তিগত

সত্তা হ'ল আভিজ্ঞতাৰে স্ব-সমৃদ্ধ একোগৰাকী ব্যক্তি। ব্ৰেড্‌লীৰ মত অনুসৰি পৰম হ'ল একমাত্ৰ বাস্তৱ ব্যক্তি আৰু সসীম সত্তাবোৰ এই বাস্তৱৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। পৰমত কোনো অৱভাস হেৰাই যাব নোৱাৰে। কিন্তু ইয়াত সসীম সত্তাবোৰ মিলি গৈ এক সম্পূৰ্ণ ৰূপান্তৰ প্ৰক্ৰিয়া সম্পন্ন কৰিব লাগিব। ব্ৰেড্‌লীয়ে অৱশ্যে ইয়াকো কৈছে যে সসীম পৰমৰ সৈতে কেনেকৈ মিলি যায় সেয়া ব্যাখ্যা কৰিব নোৱাৰি।

১৫.৭ সত্তাৰ জ্ঞান

আমাৰ জ্ঞান মূলতঃ সম্বন্ধাত্মক আৰু বিমৰ্শাত্মক। সেয়েহে ব্ৰেড্‌লীয়ে কৈছে যে সসীম সত্তাবোৰৰ বাবে পৰমৰ অস্তিত্ব সম্পূৰ্ণৰূপে উপলব্ধি কৰাটো অসম্ভৱ। কাণ্টে 'নিজৰ মাজতে নিহিত বস্তু' (thing-in themselves) বোৰক অজ্ঞাত আৰু অজ্ঞেয় বুলি প্ৰত্যাখ্যান কৰিছিল। কাণ্টৰ ধাৰণাই তেওঁক অজ্ঞেয়তাবাদী কৰি তুলিছিল। তেওঁ কৈছিল যে আমি জানোঁ পাৰমাৰ্থিক সত্তা (noumena) অথবা 'নিজৰ মাজতে নিহিতবস্তু'ৰ অস্তিত্ব আছে। কিন্তু আমি নাজানো সেইবোৰ কি। কাণ্টৰ যুক্তিৰ বিপৰীতে গৈ ব্ৰেড্‌লীয়ে কৈছিল যে যদি সত্তা জ্ঞানৰ বিষয় নহয়, তেন্তে আমি কেতিয়াও নাজানিম যে এনে কোনো বস্তুৰ অস্তিত্ব আছে। পৰম সম্বন্ধে আমাৰ জ্ঞান সীমিত। কিন্তু সেইবুলিয়েই আমি ইয়াৰ প্ৰতি মনোযোগ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰো।

কেৱল চিন্তাই ইয়াৰ সম্বন্ধাত্মক প্ৰকৃতিৰ সহায়ত আমাক সত্তাৰ সম্পূৰ্ণ জ্ঞান দিব নোৱাৰে। চিন্তাই অভিজ্ঞতাক তন্ন তন্নকৈ পৰীক্ষা কৰে। ইয়াৰ সম্বন্ধাত্মক ৰূপৰ উৰ্দ্ধলৈ যাবলৈ চিন্তাই আত্মহনন কৰে। ব্ৰেড্‌লীৰ মতে যিকোনো সত্তাৰে দুটা প্ৰধান উপাদান থাকে- অস্তিত্ব আৰু বিষয়বস্তু, এটা 'তৎ' (that) আৰু এটা 'কি' (what) থাকে। এই দুয়োটা পৰস্পৰৰ পৰা অবিচ্ছেদ্য। চিন্তাই এই দিশ দুটা যোৰা লগাব নোৱাৰে আৰু সেয়েহে ই নিজ লক্ষ্যত উপনীত হ'ব নোৱাৰে। কিন্তু আদৰ্শ হিচাপে চিন্তাই বিষয়বস্তু আৰু সচেতনতা পৃথক কৰিব পাৰে, যদিও বাস্তৱত দুয়োটা অবিচ্ছেদ্য। সেয়েহে চিন্তাই প্ৰকৃতিগত দিশেৰে আমাক সত্তাৰ জ্ঞান দিবলৈ অপাৰগ। চিন্তা সম্বন্ধত্মাক আৰু বিমৰ্শাত্মক। যদি চিন্তাৰ এই দুটা বৈশিষ্ট্য লোপ পায় তেন্তে চিন্তাই আত্মহনন কৰিব।

আত্মহননৰ জৰিয়তে চিন্তাই বিষয়বস্তু আৰু অস্তিত্বৰ দ্বৈততা অতিক্ৰম কৰিব পাৰে। তেতিয়াহে পৰমৰ জ্ঞান লাভ কৰাটো সম্ভৱ। কিন্তু চিন্তাৰ যদি সম্বন্ধাত্মক বৈশিষ্ট্য নাইকিয়া হয়, তেন্তে ই আৰু চিন্তা হৈ নাথাকিব। অৰ্থাৎ, চিন্তাই নিজৰ প্ৰকৃতিগত বৈশিষ্ট্যৰ বাবে সত্তাক বুজাত ব্যৰ্থ হয়। সেয়েহে ব্ৰেড্‌লীয়ে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছিল যে চিন্তাই ইয়াৰ সম্বন্ধত্মক ৰূপ অতিক্ৰম কৰি, অৰ্থাৎ আত্মহনন কৰি অতি-সম্বন্ধাত্মক সামগ্ৰিকতা (suprarelational whole) ক বুজি পায়। চিন্তাৰ আত্মহনন মানে হ'ল ইয়াৰ অন্তৰ্নিহিত 'তৎ' আৰু 'কি'ৰ দ্বৈততা অতিক্ৰম কৰা। যেতিয়া চিন্তাই এক সামঞ্জস্যপূৰ্ণ সমগ্ৰতাৰে অনুভৱৰ প্ৰত্যক্ষতাৰ অধিকাৰী হয় ই এক অতি-সম্বন্ধাত্মক তাৎক্ষণিক অভিজ্ঞতালৈ সলনি হয় আৰু তেতিয়া ই চিন্তা হৈ নাথাকে।

১৫.৮ অৱভাস সম্পৰ্কে ব্ৰেড্‌লীৰ ধাৰণা

এফ. এইছ ব্ৰেড্‌লীৰ মতে পৰিঘটনাবোৰৰ মাজত কোনো ধৰণৰ একতা নাথাকে। স্থান, কাল, গতি পৰিৱৰ্তন সকলোবোৰ স্ব-বিৰোধিতাপূৰ্ণ। অৱভাস সত্তাৰ অংশ। ব্ৰেড্‌লীৰ মতে সত্তা হ'ল এক সৰ্বাত্মক সামঞ্জস্যৰ মাজত সকলো পাৰ্থক্যকে সামৰি লোৱা এটা স্ব-সংগতিপূৰ্ণ সমগ্ৰতা। পৰম হ'ল এটা সামঞ্জস্যপূৰ্ণ প্ৰণালী। সত্য আৰু জীৱন, সৌন্দৰ্য আৰু সাধুতা আদি হ'ল পৰমৰ আত্ম প্ৰকাশ। অৱভাসবোৰ পৰমৰ অংশ। পৰাবিজ্ঞানৰ দিশেৰে ব্ৰেড্‌লীয়ে এই মত পোষণ কৰিছিল যে স্থান আৰু কালৰ দৰে বাস্তৱ বুলি ধৰি লোৱা বহুতো পৰিঘটনা দৰাচলতে অৱভাসহে।

ব্ৰেড্‌লীৰ মতে বিশ্ব-ব্ৰহ্মাণ্ড সীমাহীন সাঁথৰ যেন লগা পৰস্পৰবিৰোধী কথাৰে ভৰা। এইবোৰ বাস্তৱ নহয়, কিন্তু বাস্তৱৰ অৱভাস। ব্ৰেড্‌লীয়ে কৈছিল যে পৰস্পৰ বিৰোধিতাৰ নীতিয়েই হ'ল প্ৰতিটো সত্তাৰ চৰম নিৰ্ণায়ক। ইয়াক সকলো ধৰণৰ বৈজ্ঞানিক ধাৰণা আৰু বৌদ্ধিক বিভাগ, যেনে- বস্তু, গুণ, সম্বন্ধ, স্থান, কাল, গতি, পৰিৱৰ্তন, কাৰ্যকাৰণ, বল, কাৰ্যকলাপত প্ৰয়োগ কৰিব পাৰি। ব্ৰেড্‌লীৰ দৃষ্টিভংগী অনুসৰি য'তেই পৰস্পৰবিৰোধিতা আছে সেইবোৰেই হ'ল অসম্পূৰ্ণ বাস্তৱৰ অৱভাস।

বস্তু (Substance) আৰু গুণ (Qualities) ৰ মাজত থকা সম্বন্ধটোলৈ চাও আহক।

বস্তু ইয়াৰ গুণৰ সদৃশ নহয়, অথবা বস্তু আটাইবোৰ গুণৰ সৰ্বমুঠ ফলাফল নহয়। যদি চেণীৰ মিঠাৰ সৈতে সাদৃশ্য আছে, তেন্তে চেণী একে সময়তে গোটা পদার্থ হ'ব নোৱাৰিব। কাৰণ মিঠা সোৱাদটোৰ বস্তুৰ কঠিন / গোটা ৰূপৰ সৈতে সাদৃশ্য নাই। আনহাতে চেণী ইয়াৰ গুণবোৰৰ বাহিৰে অন্য এটা বেলেগ বস্তু হ'ব নোৱাৰে। অর্থাৎ, বস্তু ইয়াৰ গুণবোৰৰ সৰ্বমুঠ ফলাফলো নহয় আৰু ই গুণবোৰৰ পৰা পৃথক বস্তুও হ'ব নোৱাৰে।

সেই দিশেৰে বস্তু হ'ল এক যোগসূত্র । ই গুণবোৰক পৰস্পৰৰ সৈতে সংলগ্ন কৰে। অথবা, বস্তু হ'ল সম্বন্ধযুক্ত গুণৰ এটা নাম। কিন্তু এই কথাটোৱেও আন কিছুমান সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। এটা গুণৰ আন এটা গুণৰ সৈতে কেনেকৈ সম্বন্ধ স্থাপন হ'ব পাৰে? কোনোটো গুণেই পৰস্পৰৰ সদৃশ নহয় অথবা পৰস্পৰৰ সৈতে আগৰেপৰা সম্বন্ধযুক্ত হৈ নাথাকে।

সম্বন্ধৰ পৰা আঁতৰত গুণৰ কোনো অস্তিত্ব নাই। কিন্তু সম্বন্ধবোৰৰ কেৱল গুণগত সংজ্ঞাৰ ভিতৰহে অস্তিত্ব থাকে। সেই দিশেৰে, গুণ হ'ল সম্বন্ধৰ ফলাফল। কাৰণ, গুণবোৰৰ মাজৰ পার্থক্যবোৰ প্রভেদ প্রক্রিয়াটোৰ পৰা নিলগত অস্তিত্বহীন হৈ পৰিব। আনহাতে, সম্বন্ধবোৰ হ'ল দৰাচলতে গুণৰ ৰূপ। অর্থাৎ বস্তু আৰু গুণৰ মাজত স্ব-বিৰোধীতা আছে আৰু সেইবাবেই এই দুয়োটা হ'ল অৱভাস।

আকৌ, কোনো এটা সম্বন্ধক এককভাৱে চাবলৈ গ'লে একো অর্থ নোলাব। সম্বন্ধযুক্ত বস্তুবোৰৰ গাত এনে সম্বন্ধ চিনাক্ত কৰিব পৰা নাযায়। A ৰ B ৰ সৈতে সম্বন্ধ আছে। এতিয়া Aক B ৰ সৈতে সম্বন্ধযুক্ত কৰিবলৈ R নামৰ সম্বন্ধ এটাৰ প্রয়োজন হ'ব। ইয়াত R হ'ল তৃতীয় উপাদান। ইয়াক A ৰ সৈতে যুক্ত কৰিবলৈ আন এটা সম্বন্ধ R1 ৰ প্রয়োজন হ'ব। একেদৰে, ইয়াক B ৰ সৈতে যুক্ত কৰিবলৈ আন এটা সম্বন্ধ R2 ৰ প্রয়োজন হ'ব। পুনৰ, R1 হ'ল এটা পৃথক উপাদান। A ৰ সৈতে সম্বন্ধযুক্ত হ'বলৈ ইয়াক আন এটা সম্বন্ধ R3 প্রয়োজন হ'ব। এই প্রক্রিয়াটো অন্তহীনভাৱে চলি থাকিব। অর্থাৎ, সম্বন্ধ হ'ল স্ব-বিৰোধিতাপূর্ণ আৰু সেয়েহে ই এক অৱভাস।

এই একে পদ্ধতিৰে ব্রেড্‌লীয়ে প্রমাণ কৰি দেখুৱাইছিল যে স্থান, কাল, গতিবিধি, কার্যকলাপ, কার্যকাৰণ আদি সকলো কথাই স্ব-বিৰোধিতাপূর্ণ আৰু সেয়েহে এই সকলোবোৰেই হ'ল অৱভাস। বৌদ্ধিক বিভাগ আৰু বৈজ্ঞানিক ধাৰণাবোৰো অৱভাস। এইবোৰৰ মাজত সামঞ্জস্য স্থাপন কৰি আৰু ৰূপান্তৰ ঘটাই এটা সংহত সামঞ্জস্যপূর্ণ প্রণালী গঢ়ি তোলা হয়।

আনকি 'স্ব-সত্তা' (Self) ৰ ধাৰণাটোও স্ব-বিৰোধিতাপূর্ণ আৰু সেয়েহে ইয়ো এক অৱভাসহে মাথোন। কাৰণ এই ধাৰণাটোত 'স্ব-সত্তা' আৰু 'অনা-স্বসত্ত্বা' (self and not self)ৰ মাজত বিৰোধিতা আছে। এই বিৰোধিতা কেতিয়াও নাইকিয়া কৰিব পৰা নাযায়। সেয়েহে প্রকৃতি আৰু স্ব-সত্তা হ'ল অৱভাস। অৱভাসবোৰ অসম্পূর্ণ বাস্তৱ, এইবোৰ কেৱল অনা-সত্তা (non-entities) নহয়। সম্পূর্ণ সঁচা বুলি কোনো সত্য নাই। একেদৰে, সম্পূর্ণ মিছা বুলিও কোনো ভুল নাই। ভুলবোৰ হ'ল আংশিক সত্য । অৱভাস হ'ল অসম্পূর্ণ বাস্তৱ। সকলো অৱভাসেই কোনোবা নহয় কোনোবা দিশেৰে বাস্তৱ আৰু সকলো অৱভাসেই কিছু পৰিমাণে হ'লেও যথোপযুক্তভাৱে

সজোৱা হয়, ৰূপান্তৰ ঘটোৱা হয়, পৰিপূৰক যোগ দিয়া হয় তথা ই অভিজ্ঞতাৰ এক সামঞ্জস্যপূৰ্ণ সমগ্রতাৰূপে পৰমত বিলীন হয়।

১৫.৯ অৱভাস আৰু সত্তাৰ সম্বন্ধ

সত্তাৰ সৈতে জড়িত অৱভাসৰ দুটা বৈশিষ্ট্য আছে। প্রথমটো হ'ল ক্ষুদ্রতমৰ পৰা বৃহত্তমলৈকে সকলো অৱভাসেই সত্তাত স্থান পাব লাগিব। দ্বিতীয় বৈশিষ্ট্যটো হ'ল সত্তাত বিলীন হোৱাৰ পাচত অৱভাসবোৰৰ প্রভেদ নাইকিয়া হ'ব লাগিব।

অৱভাস আৰু সত্তাৰ মাজৰ সম্বন্ধৰ বিষয়ে ব্রেড্‌লীৰ দৃষ্টিভংগী বুজি পাবলৈ হ'ল তেওঁৰ বাস্তৱ মাত্রা তত্ত্ব (doctrine of degrees of reality) টোৰ প্রসংগ টানি আনিব লাগিব। ব্রেড্‌লীয়ে সকলো সসীম বস্তুকে সত্তাৰ অৱভাস বুলি কৈছিল। কিন্তু আটাইবোৰ সসীম বস্তু সমানে ভেজাল /ত্রুটিপূৰ্ণ নহয়। ইয়াৰে কিছুমান অধিক সামঞ্জস্যপূৰ্ণ আৰু অধিক বাস্তৱ। ইয়াৰ বিপৰীতে আন কিছুমান সসীম বস্তুৰ মাজৰ সামঞ্জস্য নিচেই কম আৰু সেইবোৰত বাস্তৱিকতা কম।

১৫.১০ সত্য আৰু বাস্তৱৰ মাত্রা

ব্রেড্‌লীয়ে কৈছিল যে পৰম হ'ল এটা বিকল্পহীন সকলোকে সামৰি লোৱা সত্তা। তেওঁ নিজৰ সত্য আৰু বাস্তৱৰ মাত্রা তত্ত্বত অস্তিত্ব থকা সকলো সমীম বস্তুতে এই পৰম সত্তাৰ অস্তিত্ব থাকে বুলি ব্যাখ্যা আগবঢ়াইছিল। তেওঁ সকলো সসীম বস্তুকে সত্তাৰ অৱভাস বুলি অভিহিত কৰিছিল। এই জগতৰ আপাত দৃশ্যমান বহুত্ববাদী বৈশিষ্ট্যটো হ'ল পৰম গঠনকাৰী প্রধান উপাদান। এইখিনিতে এটা কথা স্পষ্টকৈ মনত ৰাখি থোৱা ভাল হ'ব যে ব্রেড্‌লীৰ মতে সত্তাৰ কোনো মাত্রা (degree) নাই। যিটোক 'পৰম' (Absolute) বুলি গণ্য কৰা হয়, তাৰো কোনো মাত্রা নাই। কাৰণ, পৰম হ'ল সম্পূৰ্ণ নির্ভেজাল, আৰু পৰমতকৈ কম নাইবা বেছি আন কোনো বিশুদ্ধতা নাই। মাত্রাৰ দৰে বিধেয়বোৰ কেৱল অৱভাস জগতৰহে অংশ আৰু এই জগতখনতহৈ ইয়াৰ অর্থ আছে।

নির্ভেজাল পৰম হ'ল সম্পূৰ্ণ সুস্থিৰ। অৱভাসবোৰ পৰিৱর্তন, গতিবিধি আৰু দোষ-ত্রুটিৰ সংস্কাৰ সাধনৰ ওপৰত নির্ভৰশীল। অর্থাৎ, বাস্তৱৰ মাত্রা তত্ত্বটো কেৱল অৱভাস জগতখনতহে প্রযোজ্য। সকলো সসীম বস্তুতে বিভিন্ন মাত্রাত পৰম বিৰাজমান। অৱভাসক নিম্নৰ পৰা উচ্চ স্থিতিৰ এক ক্রমৱর্দ্ধনশীল মাপনীত সজাই ল'ব পাৰি। নিম্নস্থানত থকা উপাদানবোৰ উচ্চস্থানৰ উপাদানবোৰতকৈ কম বাস্তৱ। কোনো বস্তুৱেই সম্পূৰ্ণ বাস্তৱ অথবা অবাস্তৱ নহয়। কাৰণ পৰম হ'ল সর্বাত্মক। অর্থাৎ, বাস্তৱ হ'ল সসীম অৱভাসৰ দৃষ্টিৰে মাত্রানির্ভৰ বিষয়।

বাস্তৱৰ মাত্ৰাৰ ধাৰণাটো সত্যৰ মাত্ৰা ধাৰণাটোৰ সৈতে জড়িত । ব্ৰেড্‌লীয়ে চৰম সত্য (absolute truth) আৰু চৰম অসত্যতা (absolute falsity) ৰ ধাৰণা দুটা নাকচ কৰিছিল। অসত্য বিচাৰ (false judgement) মানে হ'ল বাস্তৱৰ এক সম্পূৰ্ণ ছবি দাঙি ধৰাৰ অক্ষমতা। আনহাতে, সকলো বিচাৰেই সত্য। কাৰণ, সকলো বিচাৰেই বাস্তৱৰ উল্লেখ কৰে। অৰ্থাৎ, প্ৰতিটো বিচাৰেই আংশিকভাৱে সত্য আৰু আংশিকভাৱে অসত্য।

ব্ৰেড্‌লীৰ মত অনুসৰি দুটা প্ৰদত্ত অৱভাসৰ মাজত যিটো আনটোতকৈ ব্যাপক অথবা অধিক সামঞ্জস্যপূৰ্ণ, সেইটো অধিক বাস্তৱ। ই এটা একক, সৰ্বাত্মক ব্যক্তিগত সত্বাৰ অধিক নিকটৱৰ্তী। ইয়াৰ দোষ ত্ৰুটিবোৰ আঁতৰাবলৈ আমি সৰু-সুৰা সাল-সলনি ঘটাব লাগিব। যিবোৰ সত্য আৰু যথাৰ্থতাক পৰমলৈ ৰূপান্তৰ কৰিবলৈ কম পুনৰ বিন্যাস তথা অতিৰিক্ত সংযোজনৰ প্ৰয়োজন সেইবোৰেই অধিক বাস্তৱ আৰু সত্য। এয়াই হ'ল বাস্তৱ আৰু সত্যৰ মাত্ৰাৰ অৰ্থ। বাস্তৱৰ অধিক বৈশিষ্ট্য আহৰণ কৰা আৰু নিজ সত্তাৰ মাজত বৃহত্তৰ পৰিমাণৰ বাস্তৱ নিহিত ৰখা কথা দুটাই একে অৰ্থ বহন কৰে।

বাস্তৱৰ মাত্ৰা তত্ত্বৰ তাৎপৰ্য হ'ল অৱভাস আৰু সত্তাৰ মাজত কোনো চৰম প্ৰভেদ নাই। একমাত্ৰ পাৰ্থক্যটো হ'ল সত্তা সম্পূৰ্ণ সামঞ্জস্যপূৰ্ণ। অৱভাসত এই সামঞ্জস্য অনুপস্থিত। আকৌ, সত্তা হ'ল এটা একক সৰ্বাত্মক ব্যক্তিত্ব। কিন্তু অৱভাসৰ এই বৈশিষ্ট্যটো নাই। অৱভাস সত্তাৰ অংশ।

১৫.১১ সামৰণি

অৱভাস আৰু সত্তা সম্পৰ্কে ব্ৰেড্‌লীয়ে আগবঢ়োৱা দৃষ্টিভংগী সম্পূৰ্ণ সন্তোষজনক নহয়। তেওঁৰ মতে অৱভাস বাস্তবো নহয়, অবাস্তবো নহয়। কিন্তু একে সময়তে তেওঁ অৱভাসক সত্তাত নিহিত কৰিছে। আকৌ, অৱভাসবোৰে নিজৰ প্ৰকৃত ৰূপত সত্তাত লীন নাযায়। অৱভাসৰ ৰূপান্তৰ আৰু আমূল পৰিৱৰ্তন ঘটে। আমূল পৰিৱৰ্তনৰ পাচত অৱভাসে ইয়াৰ নিজস্ব পৰিচয় বহন নকৰে। সেয়েহে আমূল পৰিৱৰ্তন সাধন হোৱা অৱভাসৰ বাস্তৱ মাত্ৰাবোৰ কেনেদৰে জুখিব পাৰি সেয়া স্পষ্টকৈ বুজি পোৱা নাযায়।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ সত্তাৰ পৰম নিৰ্ণায়কটো কি?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ অৱভাসৰ নিৰ্ণায়ক কি?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ সত্তাৰ বিষয়বস্তু কি?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৪ ঃ ব্ৰেডলীৰ মতে সত্তা কেই প্ৰকাৰৰ?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৫ ঃ সত্তা অজ্ঞাত আৰু অজ্ঞেয় নেকি?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৬ ঃ অৱভাস কিহৰ অংশ?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ৭ ঃ অৱভাস আৰু সত্তাৰ মাজত কোনো চৰম প্ৰভেদ আছে নেকি?

.....

.....

১৫.১২ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অৱভাস আৰু সত্তাৰ সমস্যাটো পৰাবিজ্ঞানৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ সমস্যা।
- পৰম সত্তা হ'ল এটা স্ব-সংগতিপূৰ্ণ সমগ্ৰতা। ই এক সৰ্বাত্মক সামঞ্জস্যৰ মাজত সকলো প্ৰভেদ আৰু ৰূপকে সামৰি লয়।
- পৰিঘটনাময় জগতৰ দুৰ্বোধ্য বৈচিত্ৰ্যবোৰৰ মাজত ঐক্য স্থাপন কৰি সেইবোৰক স্ব-সংগতিপূৰ্ণ ৰূপ দিয়াটো এক অৱশ্যে কৰণীয়।
- সত্তাৰ বিষয়বস্তুবোৰ সচেতন অভিজ্ঞতাৰ বাহিৰে আন একো নহয়। অস্তিত্বৰ মূল উপাদান কেইটা হ'ল চিন্তা, অনুভৱ আৰু বিকল্প নিৰ্বাচন ক্ষমতা।

- সসীম মনবোৰ পৰমৰ প্রকৃতি সম্পর্কে এটা সাধাৰণ ৰূপৰেখা দাঙি ধৰিব পৰাকৈ সক্ষম হোৱা উচিত। কিন্তু পৰমৰ বিস্তৃত বর্ণনা আগবঢ়োৱাটো সম্ভৱ নহয়।
- বস্তুবোৰ যেনে ৰূপত দেখা যায় দৰাচলতে সদায় তেনে নহ'বও পাৰে। আমাৰ চকুৰ আগত প্রতীয়মান হোৱা বস্তুবোৰ বাস্তৱ নহ'বও পাৰে। যদি বস্তুবোৰ প্রকৃততে যি আৰু যিটো ৰূপত সেইবোৰ দৃশ্যমান হয় তাৰ মাজত প্রভেদ থাকে, তেন্তে এই দুয়োটা কথাৰ মাজত প্রভেদ সৃষ্টিকাৰী কিছুমান সার্বজনীন নির্ণায়কো নিশ্চয় থাকিব।
- ব্রেড্‌লীৰ মতে পৰম সত্তাই কেতিয়াও স্ব-বিৰোধিতা প্রদর্শন নকৰে। এয়াই সত্তাৰ পৰম নির্ণায়ক।
- ব্রেড্‌লীৰ দৃষ্টিভংগী অনুসৰি সত্তাৰ সকলো উপাদান অথবা ডেটা অভিজ্ঞতাৰে গঠিত। অভিজ্ঞতাবোৰক সাময়িকভাৱে অতিন্দ্রীয় যথার্থতাৰ অর্থৰূপে গ্রহণ কৰা হয়, যিবোৰে তৎক্ষণাত অনুভৱৰ ৰূপ লয়।
- ব্রেড্‌লীয়ে সত্তাৰ মুখ্য আৰু গৌণ বৈশিষ্ট্য, বাস্তৱিকতা আৰু বস্তুনিষ্ঠতা, সম্বন্ধ আৰু গুণ, স্থান াৰু সময়, গতি আৰু পৰিৱর্তন, কার্যকাৰণ আৰু কার্যকলাপ আদি সকলোবোৰ বিভাগ পৰীক্ষা কৰি চাইছিল। এই সকলোৰে সহায়ত আমাৰ বুদ্ধি অথবা চিন্তাই জগতখন ব্যাখ্যা কৰে আৰু সকলো কথাই স্ব-বিৰোধিতাপূর্ণ বুলি গম পায়।
- ব্রেড্‌লীৰ দৃষ্টিভংগী অনুসৰি সত্তা হ'ল এটা বিকল্পহীন জৈৱিক সমগ্রতা। ই আটাইবোৰ অৱভাসতে তাৎক্ষণিকভাৱে নিজকে প্রকাশ কৰে। সকলোবোৰ অৱভাস সত্তাৰ অংশ হ'ব লাগিব।
- ব্রেড্‌লীৰ দর্শন অনুসৰি সত্তা বিকল্পহীন। যদি সত্তা সকলোধৰণৰ পৰস্পৰ বিৰোধিতা আৰু দ্বন্দ্বৰ পৰা মুক্ত হ'ব লাগে, তেন্তে একে সময়তে একাধিক স্বতন্ত্র সত্তা থাকিব নোৱাৰে।
- ব্রেড্‌লীয়ে কৈছে যে সসীম সত্তাবোৰৰ বাবে পৰমৰ অস্তিত্ব সম্পূর্ণৰূপে উপলব্ধি কৰাটো অসম্ভৱ। কিন্তু সেইবুলি বাস্তৱক অজ্ঞেয় বুলি গণ্য কৰিব পৰা নাযায়।
- ব্রেড্‌লীৰ মতে বিশ্ব-ব্রহ্মাণ্ড সাঁথৰ ভৰা পৰস্পৰবিৰোধিতাৰে পূর্ণ। ই বাস্তৱ নহয়, বাস্তৱৰ অৱভাসহে।
- ব্রেড্‌লীয়ে সকলো সসীম বস্তুকে সত্তাৰ অৱভাস বুলি অভিহিত কৰিছিল।
- অৱভাসৰ সৈতে জড়িত বাস্তৱৰ মাত্রা ভিন ভিন হ'ব পাৰে। ব্রেড্‌লীয়ে কৈছিল যে দুটা প্রদত্ত অৱভাসৰ মাজত যিটো অধিক ব্যাপক নাইবা অধিক সামঞ্জস্যপূর্ণ সেইটোৰেই অধিক বাস্তৱ।
- বাস্তৱৰ মাত্রা তত্ত্বৰ তাৎপর্য হ'ল অৱভাস আৰু সত্তাৰ মাজত কোনো চৰম প্রভেদ নাই। একমাত্র পার্থক্যটো হ'ল সত্তা সম্পূর্ণ সামঞ্জস্যপূর্ণ। অৱভাসত এই সামঞ্জস্য অনুপস্থিত।

১৫.১৩ অধিক জানিবলৈ

1) Bradley, F.H. (1893). *Appearance and Reality*. London:George Allen and Unwin LTD.

2) Chakravarty, D. K.(2000).*Fundamental Questions of epistemology and Metaphysics*. New Delhi: Omsons Publications.

3) Masih, Y. (1993). *A Critical History of Western Philosophy.* Motilal Banarsidass.

১৫.১৪ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ অ-পৰস্পৰবিৰোধিতা।

২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ পৰস্পৰবিৰোধিতা।

৩নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ সচেতন অভিজ্ঞতা

৪নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ব্ৰেড্‌লীৰ মতে সত্তা বিকল্পহীন।

৫নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ব্ৰেড্‌লীৰ মতে সসীম সত্তাই পৰমৰ অস্তিত্ব সম্পূৰ্ণৰূপে উপলব্ধি কৰাটো অসম্ভৱ। কিন্তু সেই বাবেই ইয়াক অজ্ঞেয় বুলিব নোৱাৰি।

৫নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ অৱভাস সত্তাৰ অংশ।

৬নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ নাই।

১৫.১৫ আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) বস্তু ধৰ্মী প্ৰশ্ন-

প্ৰশ্ন ১ ঃ তাৎক্ষণিক অভিজ্ঞতাত 'তৎ' আৰু 'কি'ৰ মাজত কিবা পাৰ্থক্য আছে নেকি?

প্ৰশ্ন ২ ঃ ব্ৰেড্‌লীৰ মতে কাল এটা অৱভাস নেকি?

প্ৰশ্ন ৩ ঃ ব্ৰেড নলীৰ মতে সম্বন্ধবোৰবাহ্যিক নে আভ্যন্তৰীণ?

প্ৰশ্ন ৪ ঃ ব্ৰেড্‌লীৰ মতে স্থান অৱভাস নেকি?

প্ৰশ্ন ৫ ঃ ব্ৰেড্‌লীৰ মতে স্ব-সত্তা বাস্তৱনে?

(খ) চুটি প্ৰশ্ন (১০০-১৫০ মান শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ দিয়ক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ ব্ৰেড্‌লীৰ মতে সত্তা মানে কি?

প্ৰশ্ন ২ ঃ ব্ৰেড্‌লীৰ মতে অৱভাস মানে কি?

প্ৰশ্ন ৩ ঃ ব্ৰেড্‌লীৰ মতে অৱভাসৰ সত্তাৰ সৈতে কেনেধৰণৰ সম্বন্ধ আছে?

প্ৰশ্ন ৪ ঃ 'বাস্তৱৰ মাত্ৰা' মানে কি?

(গ) ৰচনাধৰ্মী প্ৰশ্ন ঃ (৩০০-৫০০ মান শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ দিয়ক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ ব্ৰেড্‌লীয়ে সত্তা বুলি কিহৰ কথা বুজাব খুজিছে। অৱভাস কেনেকৈ সত্তাৰ সৈতে জড়িত হৈ আছে? এই সম্পৰ্কে ব্ৰেড্‌লীৰ দৃষ্টিভংগী আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ অৱভাস সম্পৰ্কে ব্ৰেড্‌লীৰ দৃষ্টিভংগী বহলাই ব্যাখ্যা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ বাস্তৱৰ মাত্ৰা তত্ত্বত ব্ৰেড্‌লীয়ে প্ৰকাশ কৰা দৃষ্টিভংগীৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়াওক।

****

REFERENCES

Books:

1. A.E. Taylor (2004). Elements of Metaphysics. Surjeet Publications, Delhi.
2. C.H. Whiteley (1949). An introduction to Metaphysics. Methuen & Co.Ltd. London.
3. Broad, C.D.Leibniz's "Last Controversy with the Newtonians" in Leibniz. Metaphysics and Philosophy of science, edited by R.S. Woolhouse. (America: Oxford University Press, 1981).
4. Harris, Eroll E. The Foundations of Metaphysices in science. (London : George Allen and Unwin, 1965).
5. Masih, Y. (1993). A Critical History of Western Philosophy. Motilal Banarsidass
6. Sharma,R.M (2010). Western and Indian Metaphysics and Epistemology. Surjeet Publication.
7. Datta, D.M., (1972) The Chief Currents of Contemporary Philosophy, Patna: Bharati Bhawan
8. Chakravarthy, D.K. (1993) Fundamental Questions of Epistemology and Metaphysics, Guwahati: Manthan Prakash
9. Bhattacharyya, H. M.(1969). The Principles of Philosophy. University of Calcutta.
10. Sinha, Jadunath (2009). Introduction to Philosophy. Kolkata: New Central Book Agency.
11. Thilly, Frank, (1949) A History of Philosophy, New York: Holt and Company, New York
12. Bhattacharyya, H. M. (1969) The Principles of Philosophy, University of Calcutta
13. C.H. Whiteley (1949). An introduction to Metaphysics : Methuen & Co.Ltd. London.
14. Ayer, A.J. Metaphysics and Common sense, (London : Jones and Bartllet Publishers, 1994).
15. Burnham, Douglas and Young Harvey Kants Critique of Pure Reason, (Edinburg : Edinburg University Press, 2007).
16. Roberts, Francis (2003) The Philosophy Workbook. Edinburgh, Edinburgh University Press.
17. Sen, P.K. & Verma, R.R. (1995, ed): The Philosophy of P.F. Strawson, New Delhi: I.C.P.R.

18 Strawson, P.F. (1974): Freedom and Resentment and Other Essays, London: Metheun & Co.Ltd.

19. Aaron, R.I. (1952). The Theory of Universals. Oxford.
20. Hume, D (1967). A Treatise of Human Nature. Ed by L.A. Selby Bigge. Oxford.
21. John S. Mackenzie. A manual of Ethics.
22. Aaron, R.I. (1952) . The Theory if Universals. Oxford.
23. Edman, I. (ed.) (1956) . The Works of Plato. The Modern Library. New York.
24. Bradley, F.H. (1893). Appearance and Reality. London:George Allen and Unwin LTD.
25. Chakravarty, D. K.(2000).Fundamental Questions of epistemology and Metaphysics. New Delhi: Omsons Publications.

কাকতৰ নাম ঃ
পাঠ্যবিষয়ৰ কোড (সাংকেতিক সংখ্যা) ঃ

আভ্যন্তৰীণ গুণগত আশ্বাসন কেন্দ্ৰ (CIQA)

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

নগৰ কাৰ্যালয়, হাউছফেড কমপ্লেক্স, গুৱাহাটী-০৬

পাঠ্যবিষয় সন্দর্ভত শিক্ষার্থীৰ সঁহাৰি

প্ৰিয় শিক্ষার্থী,

ওপৰত উল্লেখ কৰা পাঠ্যবিষয়টোৰ সন্দর্ভত আপোনাৰ বহুমূলীয়া মতামত আৰু মন্তব্য বিচৰা হৈছে। আপোনাৰ সঁহাৰিয়ে আমাক ভৱিষ্যৎ স্ব-শিক্ষণ সামগ্ৰীবোৰৰ মান উন্নত কৰাত সহায় কৰিব। অনুগ্ৰহ কৰি তলৰ প্ৰবিৱৰণবোৰৰ বিপৰীতে আপোনাৰ মতামত উপযুক্তভাৱে প্ৰতিফলিত কৰা বিকল্পটোত চিন দিয়ক। মন্তব্যৰ সৈতে সম্পূৰ্ণ সঁহাৰি জনোৱাৰ পাছত পৃষ্ঠাটো ফালি তলৰ ঠিকনাত ডাকযোগে প্ৰেৰণ কৰে যেন।

সঞ্চালক,

আভ্যন্তৰীণ গুণগত আশ্বাসন কেন্দ্ৰ, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
হাউছফেডকমপ্লেক্স, দিছপুৰ, গুৱাহাটী-০৬
ই-মেইল ঠিকনা ঃ ciqa@kkhsou.in

১) পাঠ্যবিষয়ৰ অন্তর্ভুক্ত অধ্যায়বোৰ পঢ়িবলৈ আপুনি আনুমানিকভাৱে কিমান ঘণ্টা ব্যয় কৰিলে ? [ ] [ ] [ ]

২) খণ্ডটো অধ্যয়ন কৰাৰ অন্তত তলৰ প্ৰবিৱৰণবোৰ সন্দর্ভত আপোনাৰ মতামত ব্যাখ্যা কৰক (✓ চিন দিয়ক)

ক্ৰমাংক	প্ৰবিৱৰণ	দৃঢ়ভাৱে একমত	একমত	একমতো নহয় অসন্মতো নহয়	অসন্মত	দৃঢ়ভাৱে অসন্মত
i)	পাঠ্যবিষয়ৰ স্ব- শিক্ষণ সামগ্ৰীবোৰে প্ৰতিটো অধ্যায়ৰ আৰম্ভণিতে ধাৰ্য কৰি লোৱা শিক্ষণ উদ্দেশ্যবোৰ পূৰণ কৰিব পাৰিছে					
ii)	স্ব- শিক্ষণ সামগ্ৰীত সন্নিৱিষ্ট অধ্যায়বোৰে মোৰ শৈক্ষিক প্ৰয়োজনীয়তা আৰু প্ৰত্যাশা পূৰণ কৰিব পাৰিছে					
iii)	অধ্যায় লেখক/লেখিকাসকলৰ পাঠ্যবিষয়ত সন্নিৱিষ্ট পাঠসমূহৰ উত্তম জ্ঞান আছে					
iv)	অধ্যায়বোৰত সন্নিৱিষ্ট পাঠবোৰৰ ভাষা আৰু বিষয়বস্তু মই সহজে বুজি পোৱা ধৰণে উপস্থাপন কৰা হৈছে					
v)	অধ্যায়বোৰত কার্যকলাপত ভাগ ল'ব পৰাকৈ/অনুশীলনীত অংশগ্ৰহণ কৰিব পৰাকৈ পর্যাপ্ত সুযোগ আছে					
vi)	ধাৰণাবোৰ স্পষ্ট কৰিবলৈ পর্যাপ্ত চিত্ৰ (ৰেখাচিত্ৰ, তালিকা ইত্যাদি) সংলগ্ন কৰা হৈছে					
vii)	পাঠবোৰত সন্নিৱিষ্ট বিষয়বস্তুসমূহ চিত্তাকর্ষক, প্ৰাসংগিক আৰু শেহতীয়া তথ্যভিত্তিক					
viii)	'অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ' শিতানৰ প্ৰশ্নবোৰ যথেষ্ট উপযোগী					
ix)	'আৰ্হি প্ৰশ্ন' আৰু 'অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান' শিতান দুটাই মোক যথেষ্ট উপকৃত কৰিছে					

অতিৰিক্ত মন্তব্য (অনুগ্ৰহ কৰি মুকলিমূৰীয়াকৈ মতামত আগবঢ়াওক) ঃ

১) আপোনাৰ মতে স্ব-শিক্ষণ সামগ্ৰীবোৰৰ কোনকেইটা দিশ সবাতোকৈ ফলপ্ৰসূ হৈছে ?

---

২) স্ব-শিক্ষণ সামগ্ৰীবোৰৰ সামগ্ৰিক গুণ উন্নত কৰিবলৈ কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ে কেনেধৰণৰ পৰিৱর্তন/উন্নতি সাধন কৰিব পাৰে বুলি আপুনি ভাবে ?

প্ৰ-পত্ৰ পূৰাবলৈ সময় উলিওৱাৰ বাবে আপোনাক ধন্যবাদ জনালোঁ।